

B A K U N A para T R A N G K A S O

DAGITI MASAPUL NGA AMMUEN YO

2004-2005

1. Apay nga agbakuna ka?

Nakaro nga sakit ti trangkaso.

Ti trangkaso gapuanan ti mikrobyo a maiwaras iti agong ken karabukob ti sabali manipud ti naimpeksionan nga tao. Ti “tiempo ti trangkaso” ditoy Estados Unidos ket mangrugi iti Nobiyembre inggana Abril kada tawen.

Ti trangkaso pataudenna ti:

- gurigor
- sakit ti ulo
- uyek
- panaglammin
- nasakit a karabukob
- naut-ut a laslasag

Amin nga tattao uray ania nga edad agtrangkaso. Kaaduanna agsakit da laeng ti sumagmamanu nga aldaw, ngem dagitay dadduma napalalo ti sakitda ket masapul da ti ma-ospital. Ti trangkaso isu ti pakaigapuan ti rinibribu nga matmatay iti tinawen, kangrunaan na kadagiti lallakay ken babbaket.

Ti bakuna para trangkaso malapdan na ti sakit a trangkaso.

2. Bakuna para trangkaso

Addan dua a klase ti bakuna para iti trangkaso. Inactivated influenza vaccine (bakuna nga addaan ti natay a mikrobyo), daytoy ket bakuna a maitudok nga maus-usaren ditoy Estados Unidos iti sumagmamano nga tawen. Maikadua a klase daytoy live vaccine (bakuna nga addaan ti mikrobyo a nabiag ngem napakapsutan) nga maipugsit it uneg ti agong. Nalisensiyaan nga usaren idi tawen 2003.

Ti mikrobyo ti trangkaso ket inusaren ti Amerika iti adun nga tawen. Dagitoy a mikrobyo ket agbalibaliw iso nga mapabaroda iti tinawen.

Maadaan kan ti salaknib para trangkaso kalpasan ti 2 nga lawas nga panagbakunam ket agpaut daytoy iti maysa nga tawen.

Dagiti dadduma nga tattao mabalin nga agrangkaso da latta uray no nakabakunadan ngem apagapaman laeng no idilig mo kadagiti saan nga nagbakuna.

Ti bakuna nga para trangkaso ket mabalin nga igidan kadagiti sabali pay nga bakuna agraman ti bakuna a para pulmonya.

Dagiti dadduma nga inactivated flu vaccine (bakuna a maitudok) addaan ti thimerosal, maysa a klase ti mercury nga preserbatiba. Magiti dadduma addaan da ti bassit nga thimerosal. Awan pay ti nakita nga ebidensia nga daytoy thimerosal ket makadangran. Ken ti ammon nga benepisio ti bakuna ket adayo nga ad-adu iti pagsaya-atan na ngem ti pattapatta nga pannakadangran nga aggapu iti thimerosal. Kasaom ti doctor no adda saludsod mo maipanggep iti bakuna para trangkaso nga addaan thimerosal.

3. Siasino dagiti mabakunaan ti para trangkaso?

Dagiti tattao nga agtawen iti 6 nga bulan ken adadu agpeggad nga agsakit iti trangkaso wenno dagiti komplikasion na ken dagiti tattao nga kapinnolapul dagitoy (agraman dagiti kabbalayda) masapulda ti agbakuna. Maikalikagum nga tinawen nga agbakuna iti para trangkaso dagitoy nga grupo:

- Dagiti nasalunat nga ubbing nga 6-23 a bulanda
- Dagiti adda iti balay ken mapan iti balbalay nga agaywan kadagiti maladaga nga manipud 0-23 ti bulanda aglalo dagiti ubbing unay
- Amin nga ag-edad ti 50 a tawen ken nasursurok pay.
- Dagiti agnaed kadagiti pagtaraknan iti nabayag a tiempo nga addaan ti agsubli-subli a sakit.
- Siasino man nga addaan ti nabayagen nga nakaro a problema ti salun-at a kas:
  - sakit ti puso
  - sakit ti bara
  - angkit
  - sakit ti usi wenno bekkel
  - sakit ti pinagandar ti bagi (metabolic disease) a kas ti diabetes
  - nalabnaw ti dara (anemia), ken dadduma pay a sakit ti dara
- Siasino man nga kimmapsut ti ‘immune system’ na (depensa ti bagi tapno saan tay nga kaptan ti sakit) gapu iti:
  - HIV/AIDS wenno sabsabali pay a sakit nga makaapektar ti immune system
  - nabayag nga agus-usar ti agas a kas ti ‘steroids’
  - panagagas ti kanser a kas ti x-ray wenno agas
- Siasino man a nabayag nga agag-agas ti aspirin nga ag-edad ti 6 a bulan inggana 18 a tawen (mabalin da nga agsakit iti ‘Reye Syndrome’ no makapet da ti trangkaso)
- Dagiti masakog a babbai nga naglabesen ti tallo a bulan ti sikog da no tiempo ti trangkaso.
- Dagiti doktor, nars, miembro ti familia wenno siasino man nga kapinnolapul dagiti tattao nga agpeggad iti nakaro a sakit ti trangkaso.
- Siasino man nga agtarigagay nga bumassit ti panagpeggad da nga agsakit ti trangkaso

Dagitoy dadduma masapul nga panunotenda met ti agbakuna para ti trangkaso iti tinawen:

- Tattao nga mangted kadagiti kasapulan nga serbisyo ti komunidad
- Tattao nga agbiahe ti abagatan a parte ti lubong manipud Abril inggana Septiyembre, wenno ti tropiko a lugar it uray kaano man
- Tattao nga agnaed iti dormitorio wenno naillet a pagyanan, tapno malapdan ti panagsaknap ti trangkaso

4. Kaanoak nga agpabakuna para ti trangkaso?

Ti kasayaatan nga panagpabakuna ket ti bulan ti Oktubre wenno Nobiyembre.

Dagiti dadduma nga tattao agpabakunadan iti Oktobre wenno nasapsapa.

- Dagiti nataengan nga 50 ti tawenna wenno nasursurok
- Dagiti naub-ubing nga tattao nga appeggad iti nakaro a sakit ti trangkaso ken komplikasionna (agraman dagiti ubbing nga agtawen ti 6 agginga iti 23 a bulan)
- Dagiti kabbalaymo nga appeggad iti nakaro a sakit
- Dagiti agrabtrabaho iti para iti salun-at
- Ubbing nga agtawen ti 9 ken nababbaba, nga damoda ti agbakuna para trangkaso.

Kaaduanna ken kapator ti trangkaso manipud iti bulan ti Disiembre ken Pebrero agginga iti Marso, ngem kaaduanna nga apgator iti Pebrero. Isu nga agpabakuna ka iti bulan ti Disiembre wenno naladladaw mabalin ken adu pay la ti pagsayaatan na.

Ti kaaduan a tattao umanayen ti maysa laeng nga tudok ti trangkaso iti maka-tawen. Dagiti ubbing nga agtawen ti 9 a damoda ti agpabakuna iti trangkaso masapul iti 2 a tudok nga adda ballactna a maysa bulan. Dagiti ubbing itoy nga edad nga naminsan nga nabakunaan iti kallabes a tawen uray no damo da nga mabakunaan kasapulan da laeng iti maysa a tudok daytoy a tawen.

5. Adda tattao a masapul nga makisao ti doktor sakbay nga agbakuna da ti para trangkaso.

Kasaom ti doktor sakbay nga agbakuna iti para trangkaso no sika ket:

- 1) addaan ti **seryoso** nga alergik ti *itlog* wenno *iti immununa a tudok ti bakuna para trangkaso wenno*
- 2) napadasam a naaddaan ti Guillian-Barre Syndrome (GBS).

No addaan ka ti gurigor wenno nakaro la unay a sakit no batang mo ti agbakuna masapul nga apgaimbag ka nga umuna sakbay nga agbakuna. Kasaom ti doktor wenno nars no mabalin a baliwam ti batang mo nga agbakuna.

6. Ania dagiti peggad nga aggapu ti bakuna para trangkaso?

Ti bakuna, a kas met ti uray ania a kita ti agas, mabalin a pakaigapuan ti nakaro a problema, a kas ti seryoso nga alergik reaksion. Ti peggad ti bakuna a pakaigapuan ti nakaro a pannakadangan, wenno ipapatay, ket bassit la unay. Nganngani amin a tattao nga nagbakuna ti para trangkaso awan ti nakaro nga problema da gapu iti daytoy. **Natayen dagiti mikrobyo iti bakuna, isu nga saan ka nga agtrangkaso gapu ti bakuna.**

Apagapaman a Problema:

- nasakit, lumabaga, wenno lumteg ti lugar a natudokan
- gurigor
- ut-ut

No mapasamak dagitoy, kadawyan nga mangrugi a dagus kalpasan ti bakuna ken agbayag ti 1-2 nga aldaw.

Nakaro la unay a problema:

- Manmanu ti nag-alergik reaksion nga nganngani natay. No adda man, mapasamak daytoy iti las-ud ti sumagmamanu nga minutos inggana sumagmamanu nga oras kalpasan ti bakuna.

Idi 1976, ti 'swine flu' a bakuna para trangkaso ket nainaig iti nakaro unay a sakit ti paralitiko managan Guillian-Barre Syndrome (GBS). Nanipud idin awan ti nalawag nga panakainaig ti GBS iti bakuna para ti trangkaso. Uray no kasta, no adda man peggad ti GBS iti agdama a bakuna para ti trangkaso, mapattapatta nga 1 kada 2 a kaso

kada milyon a tattao nga nabakunaan...basbassit nga adayo ngem tay eggad ti nakaro la unay a trangkaso, a mabalin a malapdan ti bakuna.

7. No adda ngarud kalalaingan na wenno nakaro a reaksion?

Ania dagiti mabalin nga pagilasinan?

- Ania man nga naisalsalumina a kasasaad, a kas ti nangato a gurigor, wenno nagbaliw nga ugali. Dagiti pagilasinan ti seryoso nga alergik reaksion iraman na ti narigat a pinaganges, paraw ti boses wenno agsagawisiw a pinaganges, supot-supot, agbebesag, kapsut, napardas a pitik ti puso wenno ulaw-ulaw.

Ania ti aramidek?

- Awagam ti doktor wenno ipakitam a dagus dayta tao ti doktor.
- Ibagam ti doktor no ania ti napasamak, aldaw ken oras ti pasamak, ken no kaano ti pannakabakunam.
- Ibagam ti doktor, nars wenno departamento ti salun-at nga mangipatulod da ti dokumento a managan Vaccine Adverse Event Reporting System (VAERS), wenno awagam ti VAERS ti 1-800-822-7967.

8. Kasano nga manayonan ti ammok maipanggep ti bakuna?

- Aagsaludsodka ti doktor mo wenno ti nars. Mabalin nga ited da ti impormasion a nailukon iti pakete ti bakuna wenno isingasingda dagiti sabali a lugar nga addaan kadagitoy nga impormasion.

- Awagam ti programa ti agbakuna ti departamento ti salun-at iti lugar wenno estado yo. (Dept of Health's Immunization Program)

- Awagam ti Sentro para ti Panagkontrolado ken Panagpasardeng dagiti nadumaduma a Sakit (Center for Disease Control and Prevention) (CDC)

- Call 1-800-232-4636 (1-800-CDC-INFO)

- Bisitaem ti panid ti programa iti komputer ti Programa Nasional ti Agbakuna (National Immunization Program) ditoy www.cdc.gov/flu

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH & HUMAN SERVICES
Centers for Disease Control and Prevention
National Immunization Program

Vaccine Information Statement
Inactivated Influenza Vaccine Ilokano 5/24/04
Translation provided by the Hawai'i Dept. of Health